

וקראת לשבת עיונג

עיון תורני בפאך באגדע וביסורא פלאו

גליון מס' 567

פרשת לך לך

י"ג חשוון התשפ"א

טל': 054-8457834 | לקבלת העיון בדוא"ל: shlomi1122@gmail.com

לע"ג שאול בן סלביה ע"ה | לע"ג יצחק בן שרה ע"ה | לע"ג יוסף בן מרסל ז"ל | לע"ג ר' שמעון חי בן רחל רשל ע"ה

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

סיפר השדרן אפרים דוד מעשה שקרה עמו כשהיה חולה: שנת תשס"ט, אני בין טיפולים כימותרפיים אדומים צהובים וכאלה שלא השקיעו עליהם צבע מאכל. ממוצע משקל של 47 קילו פחות או יותר, שעה אחת לרפואה אין על הראש, חבוש במסיכת פנים כירורגית עוד לפני שנכנסה לאופנה ועוד לפני שהסינים חשבו על המוטציה לקורונה.

באחד מן הימים, כששמעתי שבני משפחה קרובים עורכים ברית לבן שלהם בבית מדרשו של מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל, לא חשבתי פעמיים.

כך היה. יצאנו, לא לפני שחבשתי מסיכה מתוך הערימה שקיבלתי מהמחלקה בבית החולים (אז עוד היו מחלקים), ב"ה הגענו ונכנסנו ביראה והתרגשות לבית המדרש. עמדנו בחצי עיגול, ממתנינים לכניסתו של מרן.

ואז זה קרה, הדלת נפתחה ומרן נכנס במלוא הדרו. זה הפעם הראשון שראיתי אותו ממש. אני לא זוכר תחושה של התרגשות דומה לתחושה המיוחדת ההיא. שמחה, אהבה, יראה, יראת שמים.

ראש ישיבת "אור החיים" הגאון רבי ראובן אלבז שיבדלט"א היה המוהל. הברית הסתיימה, מרן בירך את הנוכחים באהבה גדולה ונכנס לחדר פנימי, לשם לא כולם זכו להיכנס, אבל אני כן.

אני זוכר איך צעדתי פנימה, פסיעה אחר פסיעה. לאחר שבירך מרן את אם הרך הנימול, נכנסתי אני. הושיבו אותי על כסא לצדו ואני, שרציתי כל כך להגיד לו כמה אני אוהב אותו, מה אני עובר, מה אומרים הרופאים, כמה אני זקוק ורוצה לברכתו, אני נאלמתי דום.

מרן הביט בי, הביטחון בעיניי, והרגשתי את השתתפותו בכאבי. הרגשתי את חמלתו, את אהבתו.

הוא הושיט את ידיו, שם על ראשי ובירכני. בירך שאזכה לרפואה שלמה, לבריאות איתנה ועוד ברכות רבות.

בסיום הברכה, כשאני עוטה מסיכה כירורגית, אני מרים ראשי ומצפה לסטירת החיבה שהייתי בטוח שאזכה בה.

אבל מרן, שראה את פני החיוורות, את המסיכה שכיסתה את אפי ופי, לא העניק לי את הסטירה המיוחלת. אך לא פחות חשוב - הוא העניק לי את ברכתו שאני בטוח שגרמה לי לניסים הרבים שאפפו ואופפים אותי. לסייעתא דשמיא הגדולה שזכיתי לה בעברי את נהר הסרטן השוצף והגועש אל עבר השגרה השואגת. השגרה המבורכת.

כשיצאתי מחדרו של מרן, הביטו בי בקנאה: 'נו, ספר, מה היה?' עניתי להם שאמנם סטירה לא קיבלתי, אבל ברכה מלב אוהב ורגעים שלא אשכח, קיבלתי גם קיבלתי.

בפתח הגליון

ברכה"ג שלם מאיר ואלק שלם"א

ההזמנה ל"עורך דין"

סיפר אברך מופלג שביום בהיר אחד קיבל הזמנה להגיע למשרד עורכי דין בתל אביב. ארשת של תמחון עלתה על פניו של האברך בשעה שהתבונן במכתב. "מה לי ולעורך דין", התפלל. הפליאה גדלה שבעתיים כאשר התברר לו, בבואו למשרד, שמדובר בירושה שהועברה אליו על ידי קשישה שנפטרה לא מזמן. "הנה הצ'ק לפניך. רק תחתום לי שקיבלת אותו ואתה יכול ללכת לביתך", אמר עורך הדין שטיפל בצוואה.

האברך הביט חליפות בצ'ק ובצוואה, ולא הצליח להיזכר במי מדובר. מי היא הנפטרת שהואילה ברוב טובה להשאיר לו סכום כסף כה מכוונד שיסייע לו בנישואי ילדיו שהגיעו לפיקדם. רק לאחר דקות ארוכות עלה בידו להיזכר בפרטיה של הקשישה. היתה זו אשה ערירית שלא היו לה עימו קשרי משפחה. היא הכירה אותו בתוקף ידידותה עם הוריו, וכיוון שלא היו לה קרובים החליטה להעביר את הכסף לאברך זה שהינו אחד מאברכי החשובים של עירנו בני ברק. "ברגע הראשון מאוד שמחתי על הבשורה וכמעט שעמדתי לברך את הברכה הראויה למעמד שכזה", מספר לנו האברך. "אך ברגע שלאחר מכן עלו במוחי אי אלו ספקות באשר לכשרותה של הצוואה והאם היא נעשתה לפי כל כללי ההלכה המקובלת מדור דור". נעצור כאן לרגע ונהרהר בקול.

האברך לא היה בטוח שאכן יש כאן בעייה אמיתית. הוא לא למד מעודו הלכות מתנה וירושה ואינו בקי בפרטיות. ובכל אופן התעוררו בליבו ספקות כלשהם, הגם שהספקות עצמם לא היו ברורים לו. ייתכן שיש בעייה בנטילת הכסף וייתכן שלא.

האם כל אחד מאתנו היה הולך לשאול דעת תורה בעניין? אולי באמת אין כל בעייה בנטילת הכסף? ואם כן מדוע להכניס את עצמי למצב שבו אצטרך לוותר על סכום הכסף הגדול המונח עתה לפני על השלחן?

ברגע זה צצים לפתע כל המחשבות הטובות בדבר נתינת צדקה ומעשר כספים. בכסף זה, לכשיגיע לידי, אצליח לפרנס משפחות רבות, ואם כן מדוע להתלבט כל כך הרבה? הרי יתכן שכל הספקות העולים במוחי אינם נכונים, אם אבוא עתה לפני רב ומורה הוראה הוא עוד יתמה עלי על מה ולמה ראיתי לנכון לשאול שאלות?

כל הצדדים הללו לא עלו עתה במוחו של האברך. הוא החליט להשאיר בינתיים את הכסף בתל אביב ולגשת אל הגר"י סילמן כדי להיות בטוח שהכל 'גלאת'.

הגר"י ס הורה לו לברר האם עשו קנין בצוואה, וכשחזר לתל אביב השיב עורך הדין בשלילה. במקרה כזה, אמר הרב, הדין הוא שהירושה אינה עוברת אל האברך, שאינו קרוב משפחה, אלא חוזרת אל היורשים. ובמלים אחרות. יש ביד המוריש אפשרות להעביר את כספו למי שירצה, אולם כל זאת בתנאי שהצוואה נעשתה כדין תורה, אולם אם הדבר לא נעשה כך, חוזרת הצוואה ליורשים. למרות שבמקרה שלפנינו לא ידוע היכן היורשים, אבל כיוון שאין איש בישראל שלא יהיו לו יורשים, "הרי שאסור לך להשתמש בכסף", אמר הגר"י סילמן, ששלח את האברך גם אל הגר"ש רוזנברג וגם הוא לא מצא כל היתר.

סיפר האברך הני"ל: "ברגע שידעתי שהכסף אינו שלי, לא היתה בליבי חלילה כל נקיפת מצפון על השאלה שהצגתי בפני הרבנים. אדרבה ואדרבה, פיעמו בקרבי רגשות שבח והודיה לאל נורא עלילה שהצילני מעוון גזל".

בהקשר לזה מובא במדרש שהעילה להצלתו של לוט מהפיכתה של סדום היתה מפני שלא הלשין על אברהם אבינו שהסתיר את שרה בארגז. ומקשה החתם סופר: הלא אם היה מגלה את שרה היו הורגים את אברהם, וכי מי שאינו מוסר זוכה לשכר שכזה?

ומתוך החתם סופר: לוט הרגיש את עצמו כיושר של אברהם שהיה עד אז ללא בנים, ורכושו של אברהם כידוע היה אז עצום, כשהגיעו למעבר הגבול, עמד לוט בפני נסיון עצום, שהרי אם היה מגלה ששרה הוחבאה בארגז היו הורגים את אברהם ואז כל רכושו של אברהם היה עובר אליו ב'היתר'. ולוט התגבר על הנסיון ולא מסר לאנשי המכס, ומן הסתם עלו לו במוחו מאה ואחד תירוצים מדוע מותר לגלות לאבימלך את הסוד, וזו היתה הזכות הגדולה שלא גילה, על כך מגיע לו שכר עצום עד כדי כך שהצילוהו מתוך ההפיכה.

עולים במעלות

הגות, מחשבה ומוסר

"יְהִי רִיב בֵּין רַעֲיֵי מְקַנְהֵ אַבְרָם וּבֵין רַעֲיֵי מְקַנְהֵ לוֹט" (י"ג, ז).

ופרש"י: "ויהי ריב, לפי שהיו רועים של לוט רשעים ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל. והם אומרים, נתנה הארץ לאברם ולו אין יורש, ולוט יורשו, ואין זה גזל. והכתוב אומר והכנעני והפריזי אז יושב בארץ ולא זכה בה אברם עדיין".

הנה את ענין זהירות מגזל מצינו אצל אברהם אבינו כמה וכמה פעמים, שאפילו את בהמותיו היה שומר מכל משמר שלא ירעו שבדות אחרים.

כאשר אדם מצינו משתדל בכל כוחו שלא להכשל בגזל, ושלא להישאר חייב לאחרים, הרי הוא זוכה לסייעתא דשמיא ושומרים אותו משמים שלא ישל. וכמו שכתוב בפסוק בשמואל (א', ב') "רגלי חסידיו ישמור", שהקב"ה שומר את חסידיו שלא יבואו לידי טעות ולידי מכשול, וממילא הוא הדין לענין זהירות ממזון חברו. כאשר אדם נזהר בזה בכל כוחו, שומרים עליו משמים שלא ישל ולא ישאר חייב לאחרים. מרן החזון איש זצ"ל בבחורותו כשהיה עדיין בחו"ל, לווה פעם אחת מאדם מסויים מעירו סכום כסף קטן שהיה חסר לו כדי לנסוע ברכבת. לאחר זמן קצר פרצה מלחמת העולם הראשונה ועקבותיו של המלווה נעלמו. החזון איש ניסה כמה וכמה פעמים לברר היכן הוא היהודי הזה, ולא מצאו. ומפעם לפעם הזכיר בצער את ההלוואה הזו שעדיין לא השיבה. והנה ביום לאחר פטירתו של החזון איש, הלך בדרך גיסו הג"ר שמואל גריינמן זצ"ל, ופגש יהודי זקן ששאלו מיהו הרב קרליץ שנפטר, האם בבחורותו הוא היה גר בעיר פלוגנית בחו"ל? וכאשר השיב לו בחיוב, אמר הזקן שבבחורותו לפני המלחמה הוא לווה ממנו סכום כסף שהיה חסר לו לנסוע ברכבת, ולאחר מכן פרצה המלחמה ולא השיב לו את ההלוואה.

הרב גריינמן התפעל מאד שמצא עתה את המלווה, ואמר לו בהתפעלות: "החזון איש כמה וכמה פעמים הזכיר בצער, שלוהו מאדם שאינו יודע עתה היכן הוא כדי להשיב לו". ומיד פרע לו את החוב ההוא...

רואים מכך שמי שזהיר בענייני ממונות, זוכה שמסייעים בידו משמים שלא ישאר לאחר פטירתו חייב ממון לאחרים. פעם אחת הגיע אל החזון איש קרוב משפחה, וביקש ממנו לחתום לו ערבות על הלוואה שבדעתו ללוות, והחזון איש חתם לו. לאחר שנה שוב בא אל החזון איש כדי שיחתום לו ערבות על הלוואה אחרת, והפעם החזון איש סירב לחתום. הוא התפלא מה השתנה עתה מלפני שנה, מדוע עכשיו החזון איש מסרב לחתום לו ערבות, הרי בפעם הקודמת כן חתם לו? שאל את החזון איש מה קרה, האם נאמנותו ירדה בעיניו, שמשום כן מסרב עתה לחתום לו ערבות?

אמר לו החזון איש: "לפני שנה היה לי כסף בסכום ההלואה, וידעתי שאם לא תשלם יהיה לי ממה לשלם את הערבות, אבל עכשיו אין לי את הסכום הזה, ואין לי אפשרות לפרוע את הערבות הזו, ממילא אינני יכול להיות על כך ערב". אצל החזון איש להיות ערב על הלוואה לא היה רק בגדר עשיית חסד לחברו, אלא היה זה בגדר שיעבוד, להיות 'ערב' הכוונה להיות משועבד לפרוע את ההלוואה, וממילא אם אין לו אפשרות לפרוע את הערבות אז לא חותמים עליה!

מטמונים מהפרשה

הגיגים ומעשיות

"ואברכה מברכך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת

האדמה" (יב, ג)

פעם אחת נסע הצדיק רבי יהודה לייב אלתר מגור בעל ה"שפת אמת" ברכבת. עמו בקרון ישב אדם נוסף ששוחה עמו בדברי תורה.

יאמר נא לי כבודו - שאל האיש - מה פירוש הפסוק: "ואברכה מברכך ומקללך אאר", והרי בהמשך מיד נאמר: "ונברכו בך כל משפחת האדמה" הרי שגם המקללים מתברכים לבסוף?

אכן כן - ענה הרבי - גדולתו של אברהם אבינו תהיה ניכרת לעין כל עד שאף המקללים יתפללו בסתר ליבם שיהיו הם עצמם כמותו וגם בניהם יהיו אף הם כבניו של אברהם אבינו, וזה מה שאומר הכתוב: "ונברכו בך", להיות כמותך!

"אמרי נא אחותי את" (יב, ג).

בתקופה מסויימת נהוג היה בשיבת וואלוז'ין לקבל מכסת תלמידים מכל עיר ועיר. אם הושלמה המכסה אזי לא היה יכול תלמיד מאותה העיר להתקבל לשיבה בשום פנים ואופן.

היו שבקשו בכל מאודם ללמוד בשיבה, אולם מכיון שמכסת התלמידים מעירים כבר התמלאה לא ניתן היה הדבר, התחכמו הללו ושהו בעיר אחרת מספר חודשים ולאחר מכן היו באים לוואלוז'ין ומציגים את עצמם כבני העיר בה שהו. כך זכו להתקבל ולהמנות בין בני השיבה.

כך נהגו שני בחורים בני העיירה "טרוק" שידעו כי מכסת התלמידים מעירים כבר הושלמה, שהו בוויילנא תקופת מה, ולאחריה תכננו לנסוע למחוז חפצם.

הבדל אחד היה בין השניים. בהיותם בוויילנא היה האחד מציג עצמו מהעיירה "טרוק" ואילו חבירו כבר החל לטעון כי הוא בן העיר וויילנא. בתום זמן מה נסעו השניים לוואלוז'ין והתקבלו שניהם כוויילנאים.

לימים נערך בוואלוז'ין יריד שאליו הגיעו סוחרים מכל המדינה. אירע מקרה וסוחרים מוויילנא פגשו באקראי בשני הבחורים.

שלום עליכם! אמרו הסוחרים בקול גדול - מה שלומך "וויילנאי"? שאלו את האחד - ומה שלומך "טרוקאי"? שאלו את חבירו.

כך נודע ברבים כי אותו בחור אינו בן העיר וויילנא כפי שטען בתחילה. כאשר נודע הדבר להאש השיבה, רבי נפתלי צבי יהודה ברלין, הנצי"ב, חיין ואמר: עתה מתורצת לי קושיה בה התחבטתי זמן רב. בפסוק מסופר על אברהם אבינו שכאשר ירד למצרים מחמת הרעב פנה לאשתו ואמר לה: "אמרי נא אחותי את", וקשה היה לי מדוע צריך לומר לה בלשון בקשה "אמרי נא", והרי סכנה יש בדבר, וכי היא עצמה אינה רוצה להינצל?

אלא - אמר הנצי"ב - מדובר היה בעודם בדרך. אברהם אבינו חשש כי אם בהיותם בדרך יציגו עצמם כפי שהם, כאיש ואשתו, אזי עלול מי מהפוגשים אותם בדרכם להיקלע אחר כך למצרים ולספר את האמת לאמיתה, משום כך פנה אברהם לשרה בבקשה: "אמרי נא" כבר מעכשיו "אחותי את", ובכך לא יהיה לאחר מכן כל חשש.

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

עמידה

באתגרים (ג)

נסה להסביר את הדברים: מי שיבדוק

את עצמו יראה, שבכל אותם ערכים שהם עקרוניים אצלו, הוא יוכל לעמוד בכבוד, בכל מצב. דוגמה לכך נמצא במצוות תפילין: כל יהודי יקפיד על הנחת תפילין, גם אם הוא היהודי היחיד בטיסה במנגוקק שנחאי. לעומת זאת, לא כל אחד יעמוד בניסיון של לא להוריד את התפילין לפני סיום התפילה.

ההסבר פשוט: העניין של "קרקפתא דלא מנח תפילין" (אדם שלא מניח תפילין - נקרא פושע ישראל בגופו) הוא מרכזי, עקרוני ובסיסי במהותו של יהודי. כל יהודי, אף הפשוט ביותר, יקפיד על הנחת תפילין, לכל הפחות לזמן מינימלי. לעומת זאת, העניין המקודש של לא להוריד את התפילין עד סוף התפילה, הוא עניין שלא הוחדר באותה רמה, ולכן יש המזלזלים בו.

כל אחד מאתנו מכיר יהודים שנשארים עד סיום התפילה כשהם עטורים בטלית ותפילין, בכל מצב. אלו יהודים שזכו להתעלות, ולדידם הקפדה על אי הורדת תפילין לפני הזמן היא עיקרון של ממש. הם הפנימו את החשיבות של כל דקה שבה נשארים עטורים בתפילין וברור להם שלא ייתכן שום רווח אם יזלזלו בעניין זה.

כך גם בכל עניין אחר; כאשר ברורה לנו החשיבות, כאשר התחברנו לשורש הפנימי, לעומק שבדבר, תהיה בנו, בסייעתא דשמיא, העוצמה לעמוד בעוז נגד כל הפיתויים נגדו. הם יחושו תמיד כי הם מפסידים, כביכול, בגלל הצניעות.

כשהאמת ברורה לאדם, הוא מסוגל לעמוד נגד כל העולם. אבל כאשר הוא מסתפק אם דרכו אמיתית - הוא חסר חוט שדרה, וכל אישיותו משדרת חוסר ביטחון עצמי. ילדים שמקבלים חינוך בצורה ברורה ועקבית, ילדים שחיים בתחושה עמוקה שזכינו ב"תורת אמת", ב"חיי עולם" - גאים בדרכם ושמהים להמשיך בה. אך ילדים שרואים חוסר בהירות בחינוך, ילדים שלא גדלו על עקרונות מוצקים, אין בהם חסינות והם מתקשים לעמוד נגד הפיתויים.